

Gospodarstvo i uprava
ZAG 8 d. Masarykova 28a.
Telefon 67-80
"Gospodarstvo i uprava
za Slovenijo" - slovenski del
LJUBLJANA. Br. Javnečeva 4a.

ISTRA

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

TRIDESET GODINA JE PROŠLO

Danas, 14. maja, od onih znamenitih izbora u Istri 14. maja 1907 je jedan od najvažnijih datuma u našoj istarskoj povijesti. Toga dana se po prvi put glasovalo po demokratskim principima, t. j. svu su imali pravo glasa i podjednaka. Do tada su na izbore mogli da idu samo oni koji su plaćali porez prek izvješne svote — što znači da su oni bogatiji imali udjela u vlasti, a siromašniji su bili bez prava glasa. Zatkor 23. februara 1906. kojim se u Austriji uvelo opće pravo glasa dao je mogućnost da naša brojčana premoć u Istri dodje do izražaja. Razumljivo je da ni tada nisu ti izbori — pa bili provajani na liberalnije — mogli dati apsolutno tačnu sliku našeg političkog i nacionalnog položaja u Istri, jer su mali posjednici i radnici — u ogromnoj većini Hrvati i Slovenci — bili još u velikoj mjeri ekonomski zavisni od Talijana. Ali ipak — tim zakonom je talijanski stoljetnoj prevlasti u Istri bio došao kraj. Oni su to osjećali i vidjeli, pa su u Carevinskom vijeću iznosili (Bartoli) kako se ne smiju njihovi interesi žrtvovati brojčanoj premoći Slovena u Istri. Time su postigli da se Istra podigla u šest izbornih kotara manjstvo dotadanjih pet. Do tada smo u Istri imali, po izborima od 1901 god same jednog poslanika (Spinetić) i Talijani et cetera.

Po statistici od 1900. god. bilo je u Istri 105.320 Hrvata, 53.535 Slovenaca, 145.538 Talijana i 7.988 Nijemaca. Dakle: 218.858 Hrvata, 1. Slovenaca prema 145.538 Talijana. U tu službenu statistiku treba uzelj sa rezervom, jer su je provodili općinski činovnici koji su naročito u miješanim krajevinama, bili uglavnom Talijani.

Imajući u vidu statistiku i nacionalni zanos tek probudjenog hrvatskog i slovenskog seljaka, na izbore se islo sa sigurnim izgledom za uspjeh. I već na prvom glasanju 14. maja naša sva tri zastupnika su bila izabrana (Matko Mandić i sjevernol. Vjekoslav Spinetić istočnog i Matko Laginja u srednjem Istri) dok je za tri izborna kotara trebalo ići na uže izbore. U puljskom kotaru su snage bile podjednake, a socijalisti su bili jezični na vagi u rovinjskom je Laginja dobio relativnu većinu, a u koparskom se imala voditi borba između dva talijanska kandidata. Prvot. dana 14. maja — dobila je Hrvatsko-slovenska stranka 29.932 glasa, tri čisto talijanske stranke 22.631 glas (Tal. liberalna 14.689, Tal. krš. soc. 7.019 i Nezavisni Talijani 932), Socijalistička stranka 4.182 glasa, a Nijemci 48 glasova. Prema tome su sve druge stranke dobile ukupno 26.870 glasova prema 29.932 glasa Hrvatsko-slovenske stranke. (Podaci po M. Rojniću).

Ta na oko mala razlika u glasovima (3.053 glasa) dobiva tek onda svoje puno značenje kada se uzme u obzir vječkovni podređeni položaj istarskog seljaka — kada se ima na umu i da se u Beču nije znalo da u Istri ima Hrvata, dok nije prvi Vitez iz tome progovorio u Carevinskom vijeću — uz smijeh i začudjene upadice Nijemaca.

Na užim izborima 23. maja prošla su bila sva tri talijanska kandidata. Jer Talijani, videći opasnost, složili su se u poslijednji čas. Mi smo izgubili i mandat u južnoj Istri jer su na užim izborima socijalisti naredili stanstvu da glasa za talijanskog kandidata. Posljedica takovog postupka socijalista je bila ta, da su naši radnici u Puli istupili iz Socijalističke stranke i osnovali svoju Narodnu radničku organizaciju. Socijalistička stranka je taj svoj postupak opravdavala time što je centru iz Beča bila naredila da se glasa protiv klerikalaca, a tršćanska socijalistička organizacija je tada proglašila klerikalima kandidate Hrvatsko-slovenske stranke. To je bila jedna od mnogih historijskih pogrešaka Socijalističke stranke u današnjoj Julijskoj Krajini, koju su uglavnom vodili ljudi po narodnosti Talijani, koji nisu hteli ili nisu mogli da ispravno

promatraju društvene odnose u tim krajevima. Kao da nisu vidjeli da je nacionalna borba u Istri ujedno i izražaj dubljih ekonomsko-socijalnih borba hrvatskog i slovenskog seljaka — nekadanje kmeta — protiv gradjana i velesposjednika — Talijana. A nisu vidjeli da je radništvo usko vezano uz taj nacionalni pokret i da će radništvo ostaviti teren čiste klasnje borbe čim budu tangirani njegovi nacionalni interesi, jer su nacionalni i klasci interesi bili identični. Te odnose i ta previranja u Socijalističkoj stranci u našim krajevima ilustrira u ovogodišnjim brojevima ljubljanske revije "Sodobnost". Abiel Prepuh, jedan od prednatih tršćanskih socijalista. Taj exodus Hrvata i Slovenaca iz Socijalističke stranke nije bio ni prvi ni posljednji, a uvijek je tome bila hrvaška shvaćenja nacionalna borba Hrvata i Slovenaca sa strane talijanskih socijalista.

Izbori od 1907 bili su naša najveća afirmaциja. Talijani su se bili ponirli s time da dijele vlast u Istri s Hrvatima. Koliko su i oni sami bili uvjereni u končanu propast svojih privilegovanih pozicija vidi se na primjer i iz podatka istarskog talijanskog historičara Benussija, koji u svojoj povijesti Istra navodi da su na taj izbori Hrvati dobili 32.381 glas, a sve ostale stranke 26.436 glasova. Čak i on, kao talijanski nacionalista, ne daje si truda da pronađe tačan broj glasova, već pogrešno povisuje razliku za skoro 3000 u našu ko-

rist. To nije možda iz neke težnje za vrima. Kao da nisu vidjeli da je nacionalna borba u Istri ujedno i izražaj dubljih ekonomsko-socijalnih borba hrvatskog i slovenskog seljaka — nekadanje kmeta — protiv gradjana i velesposjednika — Talijana. A nisu vidjeli da je radništvo usko vezano uz taj nacionalni pokret i da će radništvo ostaviti teren čiste klasnje borbe čim budu tangirani njegovi nacionalni interesi, jer su nacionalni i klasci interesi bili identični. Te odnose i ta previranja u Socijalističkoj stranci u našim krajevima ilustrira u ovogodišnjim brojevima ljubljanske revije "Sodobnost". Abiel Prepuh, jedan od prednatih tršćanskih socijalista. Taj exodus Hrvata i Slovenaca iz Socijalističke stranke nije bio ni prvi ni posljednji, a uvijek je tome bila hrvaška shvaćenja nacionalna borba Hrvata i Slovenaca sa strane talijanskih socijalista.

Izbori od 1907 bili su naša najveća afirmaциja. Talijani su se bili ponirli s time da dijele vlast u Istri s Hrvatima. Koliko su i oni sami bili uvjereni u končanu propast svojih privilegovanih pozicija vidi se na primjer i iz podatka istarskog talijanskog historičara Benussija, koji u svojoj povijesti Istra navodi da su na taj izbori Hrvati dobili 32.381 glas, a sve ostale stranke 26.436 glasova. Čak i on, kao talijanski nacionalista, ne daje si truda da pronađe tačan broj glasova, već pogrešno povisuje razliku za skoro 3000 u našu ko-

rist. To nije možda iz neke težnje za vrima. Kao da nisu vidjeli da je nacionalna borba u Istri ujedno i izražaj dubljih ekonomsko-socijalnih borba hrvatskog i slovenskog seljaka — nekadanje kmeta — protiv gradjana i velesposjednika — Talijana. A nisu vidjeli da je radništvo usko vezano uz taj nacionalni pokret i da će radništvo ostaviti teren čiste klasnje borbe čim budu tangirani njegovi nacionalni interesi, jer su nacionalni i klasci interesi bili identični. Te odnose i ta previranja u Socijalističkoj stranci u našim krajevima ilustrira u ovogodišnjim brojevima ljubljanske revije "Sodobnost". Abiel Prepuh, jedan od prednatih tršćanskih socijalista. Taj exodus Hrvata i Slovenaca iz Socijalističke stranke nije bio ni prvi ni posljednji, a uvijek je tome bila hrvaška shvaćenja nacionalna borba Hrvata i Slovenaca sa strane talijanskih socijalista.

Izbori od 1907 bili su naša najveća afirmaциja. Talijani su se bili ponirli s time da dijele vlast u Istri s Hrvatima. Koliko su i oni sami bili uvjereni u končanu propast svojih privilegovanih pozicija vidi se na primjer i iz podatka istarskog talijanskog historičara Benussija, koji u svojoj povijesti Istra navodi da su na taj izbori Hrvati dobili 32.381 glas, a sve ostale stranke 26.436 glasova. Čak i on, kao talijanski nacionalista, ne daje si truda da pronađe tačan broj glasova, već pogrešno povisuje razliku za skoro 3000 u našu ko-

vanov, jer se to vprašanje pri većemestru predlaganjih sploh ni dotaknuto — takođe pristala na ta vprašanja in ni sam, kakor že rečeno, prvič uradno priznala obstoj tujih narodnih skupina na svom ozemlju, temveć je celo prostočivo ubrala pot, ki utegne postati odločilna za vprašanje evropskih manjšin sploh.

Italija je u členu 4 izrečno zavjela stalište napram slišnim narodnošćim napetostim na svoji vzhodni meji in jih je u jasni pogodbeni obliku za bodoče izključila. (V tem pogledu je pisec očitno poznačio informirani!) U dopolnilu tega je grof Clano to novo, na međesobnjem nacionalnom spostovanju slonečno dobro tako razložila, da je Italija, uradno izjavljeno pripravljena srbsko-hrvatsko-slovenski manjšini na svojem državnem ozemlju, torej okruglo 600.000 duš brojeli Jugoslovenski narodni skupini u Italiji, priznati in jamčiti pravico do učenja u materinem jeziku u šoli in cerkvji, pravico do zdržavanja u prosvjetnih društvenih učilištima, pravico na nadomestilo za već let unesenega lastnega narodnega tiska.

Italijanski načelnik vlade je se bolj podčarao novo Italijansko stališće s čestitkama ob zaključku dogovora, ko je naznačili, da je izgubljuju zadnjih 68 političkih obsojencev in konfirmance. (Tuđi u tem pogledu je autor napačno informiran!)

Virginia Gayda, najodličniji pionir jugoslovenskih izbori, je napisal k temu sledeće žutne besede u oficijelnom listu >Giornale d'Italia:<

"Med Italijano obstojijo nekatera vprašanja medsebojnih manjšin. Pri teh je bilo v preteklosti čestokrat opaziti hujskajočo propagando. Ni pa rečeno, da morajo taki problemi naroda razdvajati. Obratno morejo jih celo združevati k skupnemu delu za mir in za zaupanje med obema sosednjima narodoma. Italijanske manjšine v Dalmaciji in na otokih, kakor tudi slovenske manjšine v Julijski Krajini bodo od miru imele samo korist, ako bosta vladati upoštevati njihove upravičene želje ter narodnostne in gospodarske potrebe."

Te ideje je vodja in državni kancier (Hitler) v svojem govoru januarja 1937 izrazil v sledenju za bodoče pomirjenje Evrope tako pomembnih in usmerjajočih stavkih.

"Celočemu evropskemu miru bo končno, če se bodo pri postopanju z narodnostmi, ki bivajo kot manjšine med tujimi narodi, medsebojno upoštevale upravičene občutljivosti nacionalnega ponosa in zavesti. Tako bo močno postavljeno napetost med državami, ki jih je usoda obsođila, da bivajo druga poteg, druge, in katerih državne meje se ne ujemajo z narodnostnimi mejamimi."

Prav pri izvajjanju tega principa pomeni italijansko-jugoslovenski dogovor prvi pomemben korak.

Fašizem je poleg tega tudi s svojim grškim državljanom na Dokanezu dal vse prejšnje privilegi, med drugimi tudi avtonomno občinstvo upravo. Vsa politična sodna postopanja so ustavljena in politični obsojenci so osvobojeni. Prebivalstvo sme znoti vlgati tožbe pred sodiščem v maternem jeziku. Tudi Šolski pouk v materničini je zopet dovoljen. Iste pravice je Italija priznala tudi arabskemu prebivalstvu v Afriki.

Fašistična Italija je tako ubrala pot, ki bo našel prav pri nemškem narodu naštopljene razumevanje in navdušen odmeh.

Svede ena struna zazveni pri tej močni resonanci pri nas posebno, kako in ustvarja močno vse drugo preglašujočo disonanco. Ko so vsemi drugim tujim narodnim skupinam v Italiji priznali pravico do lastne narodnosti, nastala vprašanje, čemu se odrekla kulturno najvišje stolnici na Tirolskem, namreč tišočetnemu nemščini na Tirolskem, ta pravica do samostojne narodnosti, dasi stoji fašistična Italija v najtešnjem prijateljstvu z nacionalsocialistično Nemčijo in je Mussolini sam v svojem velikem govoru od 11. julija ugotovil, da zastopata Avstrija in Nemčija skupno Interese inozemskih Nemcev.

Odgovor na vprašanje nacičnega fašizma je zelo enostavno. Svoja izvajanja je pač zgradili na napacnih premisah. Pozabili je pač, da je velika pot, od besed do dejanj, zlasti še će prihajajo od italijanske strani.

Preobrat v fašistični manjšinski politiki?

Pod tem naslovom je objavil Rolf Schildhuf v majskoj številici nacičnega usmerjene revije "Deutsche Arbeite" ki jo izdaja Narodna Zveza za nemštvto v inozemstvu, članek, katerega hocemo radi zaključkov, ki jih izvaja pisatelj, objaviti v celotnem prevodu:

"Politični dogovor, ki sta ga 25. marca 1937 sklenili v Beogradu jugoslovenski ministarski predsednik Stojadlović ter zastopnik in zunanji minister novega fašističnega imperija grof Clano, je v marsikaterem pogledu pomemben."

Za junj stoljeća je mordta, ki je dosedanje razmjerje med tem dvenašnjim sosedom in rivalom ob Adriji temeljite izpremenil in postavil teme medsebojnega zaupanja in sodelovanju dobrih sosedov, priselj nepriljekovano. To tem bolj, ker je Italijanska politika v novi jugoslovenski državi videla samo naslednikav austro-ogrskih monarhije, in vladarje druge obale Jadranu, Italijansko gospodarsko more nosit, za katerega je streljena od začetka v državni in srednji v duhu, ki nista postavila samo politični odnosnjava Jugoslavije in Italije na popolnoma novo podlogo, temveč sta bili preko tega v docela drugi smeri bila odločljiva.

Italija je s tem sporazumom prvič priznala obstoju tujedržavljene manjšine v svoji državi in njihovo pravico do spostovanja in ugovaranja svoje narodnosti.

Odkar je prilep fašizem na vlast, je s svojim državnim konceptom zanimali vsako lastno narodnostno pravico tujim narodnostim skupinam, ki so bile proti svoji volji po pariskem diktatu priključene Italiji. Vsa zadnjina leta je, da brutalno, radikalno in čim prej, zatrepoje tuto narodno občinstvo na italijanskem državnem ozemlju. Sele pred nekaj tedni so bila na Južnem Tirolskem vse nemška posestva (in enako v Julijski Krajini vsa jugoslovenska posestva. Opomba prev.) z vladnim dekretom dejansko izročena privatni družbi v sistematično razlastitet.

Ta nenadni pristanek fašizma na proučevanje vprašanj od njega zatira manjšin ni samo docela nov moment v tem dogovoru z Jugoslavijo, temveč je preko tega principijelno novo stalinistično pravizma, ki je enakovredno popolnemu preobratu dosedjanjem naziranju.

Fašistična Italija, zastopana po Mussolinijem zetu, sedanjem zunanjem ministru Clanu, je — gotovo tudi v velikem presečenje tudi samih Jugoslovenskih obali pa popolnoma izazvali.

NAŠA EMIGRACIJA

Na članak »Kuda stijam«

Na članak »Kuda stijam« neka mi bude slobodno odgovoriti sljedeće: Sa pismom članka sačršeno se stlačen na tekstu stavkama kao što je pr., da je cijepljanje naših redova od neosporne stote za našu svetu stvar. Vrijeme i prostor ne dozvoljavaju da se odgovori u potpunosti članku kako bismo hteli učiniti samo u najboljoj namjeri. Sa jednougodnjim mora se biti na čistu. Nama se uodređen je zadatok već dolaskom naših u Jugoslaviju. Pitajte je samo u metodama za postignuće naših ciljeva. Tu u metodi može se razlikovati i zemaljski osjećanje. U našoj osjećanju do Istra ne mislimo držati. Naprotiv svatjaju poslužiti, ali se svim emigranti ne moraju složiti sa istim metodama rada. Mislim da će me svatko tko dobronamjeri misli razumjeti. Metode su u ovakvom radu različite. I kad bi svu ljudi jedno to isto radi, opet bi se njihove metode razlikovale. A o tome se i radi. Ličnosti nisu toliko važne, ostao u toliko u koliko spretanjem pravljani rad jedutu na štetu drugih i obratno. Ako se na pr. u jednoj emigrantskoj sredini pojavi jedna frakcija ljudi, koja sa metodom i radom jednog društva nije zadovoljna, ne vidi tome dovoljno gavrancije za postignuće uspjeha te bolje rođeno ne vidi u tome dovoljno težnju za postignuće cilja i izabera novi način rada, razlikujući metode, ne krijući ga ni pred kime i ni od koga, onda se to mora u najmanju ruku tolerirati, ostaviti da idu svojim tokom.

Ako nošim redovima nije sve na svom mjestu, treba vršiti selekciju, treba vršiti pregrupisavanje, treba dati priliku da se drži rad dođod do izražaja, makar se drugi s tim ne slagaju.

Dakle bi nas odvelo kad bismo hteli isticali vrijednost emigrantima jednih na štetu drugih i obratno; ali moramo priznati da je koješta počelo ponjavati obzrom na sve ono, što je naš glasito ranije istaklo, što je moralno senjologa zaboljeti u Balotinu razglašenju. — (r.)

Čitajte i širite „ISTRU“

DOK JE BIO U ZATVORU,
POKOPANA MU JE ŽENA,
a da on nije bio obavješten o njezinu
hohesni ni smrti

Lipa, maja 1937. — Prve dane mjeseca marta bio je u našem selu uhapšen Josip Gaberšnik zbor antifašizma. Bio je затvoren 40 dana u riječkom zatvoru, a kod kuće pustio je samu ženu, all to vrijeme što je on bio u zatvoru nije govorila da je žena od straha za sudbinu svoga muža teško obolio i prije nego joj se muž vratilo ona je umrla, a da o njezinoj smrti, a niti bolesti, nije bio nju obavješten. Ništa nije o tome znao, dok se nije siromah vratio kući. — Čit.

STRAŠNA NESREĆA DRUŽINSKEGA OČETA.

Pri delu mu je eksplozija odtrgala glavo

Trst, maja 1937. — (Agis). — Prečekli teden se je vršil u Storžici pri Šežani pogreb, katerega se je udeležila četrdeset možičnih ljudi, katero je težka nesreća globoko pretrcesa. Blo je namreč za pogreb nekega domaćina, Vlado Marušića po imenu, ki je bil klijent u Trstu. Pri delu, pri katerem se je posluževal bencinskoga aparata, je ta eksploziral in mu odtrgal glavo. Potočnjik je bil sebe par let poroten.

TAIJANSKE PJESENKE U NASOJ CRKVI

Vodice, maja 1937. Nije tomo župe premeštena naš blski župnik rodom Slovensac. On je premješten u blizinu Postojne, a na njegovo je mjesto došao novi župnik i to protiv naše volje, jer ne razumije našeg jezika. Rodom je iz srednje Italije.

Dok je bio prvačnji župnik u našoj se je crkvi još duće plevati crkvene pjesme u našem jeziku. Pleva se i sada, ali ne u tolikoj mjeri, kao što je bio prije. A ovaj nasi novi župnik počeo je našu djevojčice učiti novo pjevanje i nove crkvene pjesme u talijanskom jeziku. U tom mu poslu pomaže i učiteljica, jer i ona sporazumno sa župnikom uči djevojčice plevati u školi crkvene talijanske pjesme. — Čit.

Zanimiva razprava Josefa Märza o jugoslovansko-italijanskem sporazumu

IN O VPLIVU TEGA SPORAZUMA NA NAŠO NARODNO MANJŠINQ V ITALIJI

Naši javnosti po svoji kritični u pravčini knjigi »Die Adriafrage« znani nemški politični publicist Josef März je objavil u aprilske številki revije Zeitschrift für Geopolitik izredno zanimljiv članek pod naslovom »Jugoslawien holt zu novih poticjih«, u katerem kritično presola, večno-prijateljstvo Jugoslavije z Bolgarsko, politični in gospodarski sporazum z Italijo ter poskus rešitve hrvaškega vprašanja.

Dasi so vsi trije deli njegove razprave enako zanimivi, se vendar radi pomanjkanja prostora, pa tudi radi tega, ker je nam ta problem najboljši, hočemo omeniti samo na sporazum z Italijo in ga podati v celoten prenos:

Avtor piše:

»Zadržali se hočemo najprej pri jugoslovansko-italijanskem sporazumu, ki je bil sklenjen za pet let. Važni so člani 1, 3 in 4 politične dogovore. S prvim člonom se obe stranki obvezujeta, spoščavati svoje skupne meje, kakor tudi proste mene občin držav ob Adrijiji. Za slajc neprociravanja napada po eni ali več držav se obvezuje druga stranka, da se bo vzdržala vsake akcije, ki bi bila lahko napadala koristna. V tretem členu izjavlja obe države, da Venecija smerimo verjeti, da se bodo tako všeča vprašanja reševata v splošnem okviru sporazuma po potrebi. Pomilostilni večja Strelja članov Slovene manjšine v Italiji po Muščolinijavu. Vtor, očitno in dobro interpretiran o pravim bistvu te »potomilostive« je vsekakor razveseljivo znamenje za resnost prizadevanj, da pride do pravega sporazuma, ki izhaja iz ideje, da ne obstaja med obema državama ob Adrijiji nobeno bistveno nasprotno. Italijani na jugoslovanskem državnem ozemlju, ki so ne veleni italijanski državljanli ali opštanci in le v zelo malem številu avtohtoni Italijani, uživalo po Rapsadskem dogovoru že itak občeno manjšinske pravice in gospodarske oblasti.«

Drugi razlog je bila želja, popraviti trgovske odnosne zoperi na stanje pred sankcionirajočim, katerim se je Jugoslavija obotavljala in, kakor je samia izjavila, le nerada priključila. Od jugoslovanskega izvoza je odpadala pred sankcijama ena četrtina na Italijo in tudi razne politične natečnosti niso vplivale na ta živi trgovinski promet. Jasno le, da ne more Jugoslavija izgubiti tako dobrega in reducira odjemalja. V koliki meri so sankcije škodovale medsebojnem trgovskim odnosačem, kaže razvidnik:

Naibolj koščiva točka je vprašanje slovenske manjšine v Istri, na Gorškem in Izvozu Jugoslavije v Italijo. Uvoz Jugoslavije iz Italije milij. % celotnega dinarjev Jugosl. izvoza dinarjev Jugosl. uvoza

	1930	1931	1932	1933	1934	1935
	1919,3	28,41	782,8	11,25		
	705,0	23,07	361,9	12,66		
	797,6	20,57	555,0	43,58		
	137,2	3,13	101,7	2,49		

„PONEDELJSKI SLOVENEC“ O POLOŽAJU PO POGODBI Z ITALIJOM

Ljubljana, 11 maja 1937. (Agis). — Ponedeljski Slovenec, ki prinaša v vsaki številki tudi vesti iz Julijske Krajine, je objavil včeraj točno zanimljive vesti, ki jo primašamo celostno:

— Potrite. Od več strani smo dobili vprašanje, zakaj ne namevamo točno, v tem obstaje navodila, ki jih je po besedilu Italijanskega zunanjega ministra grofa Članja ob prilikl podpisu prijateljske pogodbe z Italijo v Belgradu dne 25. marca 1937. Italijanska vlada izdala in klj na začetku nekaterje pravice slovenske in hrvatske narodne manjšine v Julijski Krajini. Svojim bravcem sporočamo, da nam besedilo tistih navodil ni znano, da pa se praktično izvajanje teh navodil sedaj proučuje, pri pokrajinskih oblasteh v Julijski Krajini, kar samo po sebi razumljivo zahteva nekaj časa. Nekatere olajšave pa so bile itak že dane in se nihil dobesedje dočutilo po deželi. Vprašanje manjšinskega lista, vprašanje manjšinskih šol in uporabe manjšinskega jezika pred oblastmi pa spada v ono vrsto vprašanj, o katerih smo rekli, da se njih praktična izvedba še ne proučuje. Rešena bodo v doglednem času.

Vest je temeljni zanimiva, ker izhaja iz kruga, ki je bilu točnih virov in po roči, ter da je slutt, da se v korist naših rojakov res nekaj pripravlja. Kaj, je težko reči: Zato: potrite tudi vi.

RAZMERJE V CERKVAH NA TRŽAŠKEM SE NI IZPREMENILO

Trst, maj 1937. — V Barkovljan se razmerje v cerkvi niso prav nč izpremenili. Verunki vzlazijo dalle pri svetijsi vileni kriščanskih pravicati in ne manjajo v cerkev, dokler ne dobe na jezik zopet vložen v njej. Sedanj župnik Galvan (bijvi Glavan) je misil v začetku, da bo z laktu pridobili slovenske vernike na svoji strani, zlasti ker se je smel zaznati na zlastju civilnih oblasti in na organo fašistične stranke. Sedaj pa je že obupnil. Kaliči ostal je vsaj še v svojem sreduhovnik. Kot takega pa ga boil, ko vidi, da je cerkev prazna. Zaradi tegu se sam vpravil. Še enu je sploh še v kraju, ko ne more vložiti svojega duhovniškega poslušanstva. Italijanski verunki je malo all-malo, kar jih je, pa so verski popolnoma indiferentni. Zlasti v teh dneh, ko bi se morale vršiti Smurice, občuti župnik Galvan še bolj to zapuščenost. Druga leta so slovenski verunki proslavili Marijin mesec s petjem. Letos pa je vse tisto in mrtvo. Tu je upravitelj tržaške skofije Margotti je imenova se vse vtisa, zlasti ko vidi, da bi zavoda beseda prav ne nide zadele. Saj se je hude sam polegav zato, da bi bilo slovenske petope dovoljeno in župnik tudi prej takšno obvestilo od pollicelski oblasti. Toda kraljevin fašistični tajnik in kraljinski brigadir se prolvti slovenskemu petju. Ker se više oblasti ne upalo uprati kraljevini mogocen, je slovensko petje se vedno prepovedano v cerkev in dalje prazna.

Nic boljše niso prilike v Rojanu. Tam so odstranili dosegajočega župnepravitelja kantnika Salvadorka, ki je bil pravilnem napravnim slovenskim verunkom. Na negovo mesto je prišel pred kratkim prav slovenski Drius, ki ga je fašistično glasilo. »Il Porolo di Trieste« pozdravil s posebnim veseljem. In glej čudil Prišel je v Rojan tako zmagonsost. Sedaj da hodi že od hiše

do hiše in nagovarja naše ljudi, da bi zoperi hodili v cerkev. Celo slovensko govori v njini. Toda verunki se ne dajo pregovorniti, češ da se nočjo vrniti v cerkev, od koder so jih izgnali.

Medtem da so že začeli na Tržaškem z novo cerkevno politiko proti Slovencem. V tem ali onem delu tržaške prednestri, kjer je še vedno naš živelj v veliki večini, načinjavajo ustavilno nove župnine. Tako so že na Vachobod, 6. 1. m. polozili prvi temeljni kamen za novo cerkev na Greči pod Trščenkom. Podobno se snute že nova župna cerkev pri Sv. Ant. za sosedne kraje, kateri sedaj spadajo pod Skedenjsko cerkev. Toda ne v prveni ne v drugem priznanju ne bodo ustavilno posvetne župnine, temveč so na Greči cerkev prepustili karolinancem, drugo cerkev pa bodo poverili drugim redovnikom. To pa radi tega, da bi cerkev odlegljiv neposrednemu nadzoru tržaškega škofa. Kaliči prebljivo novih cerkevnih okolišev je po večini slovensko in nevarnost je, da bodo zatlevali slovenskega duhovnika. Ker bi še skočil, zlasti sedaj po prijateljstvu z Jugoslavijo moral ugrediti, se hociče cerkevne fašistične oblasti temu tako izogniti, da izročijo cerkev Italijanskim redovnikom. Ti bodo veliko svobodnejše lahko izključiti naš jezik iz cerkve, kakor so to že storili povsred drugih v Trstu pa tudi na deželi, kjer so zavzeli samostane po izgnanih slovenskih redovnikih.

Seveda se događajo tudi dokaj žaljivi prizori. Tako je posluhno značilen slučaj z nekim Italijanskim župnikom v slovenski župniji Bleib-Nabrežincu. Ko je prečil po deželi slovenske spovedne liske, jih je kraljikalno vrgel v ogenj. Nato pa mu je reklo cerkvenik, da tudi jači ne bo, ako ne bo slovenski spovednik liskev. Zato kaže župnik takoj postal k dekanu po druge slovenske spovedne liske.

Medtem je jugoslovansko-italijanski trgovinski promet že zdavnai zopet oživelj: v januarju 1937 je Italija bila že tretji najboljši odjemalec jugoslovenskega blaga. Seveda se je Italija medtem za to ali ono blago že iskal drugi virov. Gospodarski dogovori, ki predvidevajo že pozneje dočne dogovore, dočnajo v glavnem sledijo: Italija priznava Jugoslavijo razen že v prejšnjih dogovorih predvideni in določeni kontingenti se bodo naknadno fiksirali. Jugoslavija priznava Italiji za nekatere specijalne proizvode, katerih vrednost in količina se bosta naknadno določili in za katere se zahteva sedaj plačilo v devizah, pravico do plačevanja v clearingu. Obe pogodbeni stranki se obvezujeta, priznati drugi drugi enakost postopanja in ustavnosti v tem enem mesecu, statni jugoslovansko-italijanski gospodarski odbor, ki ga predvideva zapiski »oddatnega dogovora« od 25. aprila 1932. Po členu 5 je ta dodatni dogovor same prehodna stopnja za Sirce gospodarsko sodelovanje, ki ima lahko tudi obliko oziroma regionalnega dogovora. Večina doba tega dogovora je vezana na dobo političnega dogovora, ki je bil sklep v Beogradu.

Najtežje točke pa so zunanjopolitično razumevanje. Namaja se na sporazum, kateno zadržanje Italije nasproti Madjarski in Bolgariji lahko, pričakuje Jugoslavija. Tu kaže tudi v albanskom vprašanju sodelovanje, ki obsegajo tudi notranji problemi Jugoslavije, ki obsegajo deli bivajoči madjarske, bolgarske, albanske in albanske manjšine, kateri so v temih odnosih do svojih rojakov ostreni državne njeze.

ZNA ŠTO IM TREBA

Talijanski listec južljaku kaže je u mjestu Brignano unatoč nabi Oscar Alfieri u testamente ostvario stroškovni stanovniku po jedan kilogram kruha.

Zna še, da življenje treba — altroché imperia.

Karlovčani idu-ú Abazziju

Jedan zagrebčki dnevnik južljaku iz Karlovca 12. o. m.:

»Na Dušovo so spremi včeraj na izlet v Italiju. Organizator, avog. Lelčić, je jugoski klub »Gunc.« Sca mesta su popunjena. Izlet je razrednatih Italijan, postolnici Špilje. Treči Abazziju i t. d. S Karlovčanima pustijo se naš paradični, kjer je občista slitev s ovog putca.«

Cekamo s interesom, stičejoče kaže so objavljivali taj mnogočasorjan građanju »Kraljevskog slobodnog grada — Karlovca«.

Pa da nismo mi hrvari visokokulturan i ponosan narod.

Goričan Marvin postal komandant drugega bataljona »Garibaldijeve brigade«

Brigada »Garibaldi« je bila v zadnjem času znatno reorganizirana in povelenoma ter razdeljena v tri bataljone. Po poročilih, ki ga je prinesla »Glorijska« želitev in vladu, so postali poveljniki drugega bataljona Marvin, rodom iz Gorice, star okrog 30 let. Do sedaj je služil v brigadi kot stobnik in se v bojih zelo odlikoval. Z njim služi tudi v isti brigadi njegov brat, ki je tolmac in podoficer. Enemu je ime Albin, drugemu Roman. Oba sta po poklicu navadna delavca, eden menda čevljar in oba sta pričebila vojaško znanje v bojih, v katerih sodelujeval pri Madridu že od vsega začetka dalje. Znana sta že iz Gorice kot izrazita antifašista in sta bila oba vselej tega ponovno preganjana. Končno sta tudi morala zapustiti Gorico in sta se zatekla, preko velikih tezav, v Francijo. Eden izmed njiju je bil v bojih pri Madridu ranjen ter je moral biti nekaj časa v bolnici. O tem smo svoječasno poročali. Ranjen je bil v nogu. V tem času pa ni počival, ampak je stalno poročal in pisal v Italijansko antifašistične casopise v Franciji. Kakor izgleda, vodi Marvin predvsem bataljon, v katerem je največ prostovoljevcev Slovencev. Po tej reorganizaciji pa brigada »Garibaldi« šla na nekro fronto, kam še ni znano, a ve se le toliko, da bo stopila v borbo tam, kjer bo stala nasproti Italijanskim fašističnim »dobrovoljškim« četam.

PREDOBRO SE POZNAMO

U trščanskom »Piccoluk« objavljuje Mario Nordio oduž dopis iz Beograda. Na jednom mjestu kaže da, za čudo, emigranti između Jugoslavije i Italije, kao što bi se to moglo misliti, već da se stvari podaju iluzionim lakog povratak u slavlju...«

Ne možemo odgovarati potonje na tu tvrdnju g. Mario Nordia. Možemo mu reći samo to, da se predobro poznamo, a da bi se još mogli podavati nekim huižijama. *

Slatcevi niz stube centralnog trga u Pulji pao je Anton Rakčić Martlovin iz Pomeria tako nesretno da će morati ostati u bolnici pedesetak dana.

